

**BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING KASBIY SIFATLARINI
SHAKLLANTIRISH BO‘YICHA TAJRIBA-SINOV ISHLARINING
MAZMUNI**

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti

2-bosqich magistranti

Egamberdiyeva Yulduz Farxod qizi

Annotatsiya: Bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy sifatlarini shakllantirish jarayonida zamonaviy ta’lim talablari, yangi pedagogik yondashuvlar va jamiyat ehtiyojlariga mos metodikalar muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, bugungi kunda oliy pedagogika ta’lim muassasalari oldida turibdigan eng dolzarb masalalardan biri bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy kompetensiyalar va sifatlarini yuqori darajada rivojlantirish, ularning ijtimoiy hayot va zamonaviy kasbiy muhitga moslashuvchan holda yetuk mutaxassis bo‘lib yetishishini ta’minlashdan iboratdir.

Kalit so‘zlar: kasbiy sifatlar, bo‘lajak o‘qituvchilar, tajriba-sinov ishi, pedagogik kompetensiya, innovatsion metodlar, amaliy mashg‘ulotlar, professional rivojlanish, o‘qituvchi tayyorlash, zamonaviy yondashuv, ta’lim texnologiyalari.

Аннотация: В процессе формирования профессиональных качеств будущих учителей большое значение имеют современные образовательные требования, новые педагогические подходы и методики, отвечающие потребностям общества. Поэтому одной из наиболее актуальных задач, стоящих сегодня перед высшими педагогическими учебными заведениями, является формирование профессиональных компетенций и качеств будущих учителей на высоком уровне, обеспечение их адаптации к общественной жизни и современной профессиональной среде, становление зрелых специалистов.

Ключевые слова: профессиональные качества, будущие учителя, экспериментальная работа, педагогическая компетентность, инновационные методы, практическая подготовка, повышение квалификации, подготовка учителей, современный подход, образовательные технологии.

Abstract: In the process of forming the professional qualities of future teachers, modern educational requirements, new pedagogical approaches and methodologies that meet the needs of society are of great importance. Therefore, one of the most urgent issues facing higher pedagogical educational institutions today is to develop professional competencies and qualities in future teachers at a high level, to ensure their adaptation to social life and the modern professional environment, becoming mature specialists.

Keywords: professional qualities, future teachers, experimental work, pedagogical competence, innovative methods, practical training, professional development, teacher training, modern approach, educational technologies.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim jarayonlarida ilmiy-texnik taraqqiyotning yuqori sur'atlarda rivojlanayotgani mutaxassisliklarni tayyorlashda yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda. Bo'lajak o'qituvchilar uchun, avvalo, ularning kasbiy salohiyatini kuchaytirish, pedagogik faoliyatda asosiy bo'lgan zaruriy sifatlarni shakllantirish, har bir o'quvchiga individual yondashish, muloqot madaniyatini rivojlantirish va o'z ustida doimiy ishlash kabi xususiyatlarni tarbiyalash ustuvor vazifa etib belgilanmoqda. Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy sifatlarini shakllantirish bo'yicha tajriba-sinov ishlarining mazmuni ana shu yo'nalishdagi ko'plab amaliy va nazariy bosqichlarni o'z ichiga oladi. Kasbiy sifatlarni shakllantirish jarayonida birinchi navbatda o'quv dasturlari va metodikalar yangilandi, zamonaviy ta'lim va tarbiyaning boy usullaridan foydalana boshlashga e'tibor qaratildi. O'qituvchidan pedagogik moslashuvchanlik, ijodiy fikrlash, innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish, axloqiy va estetik madaniyat,

professionallik, mehnatsevarlik, mas'uliyatlilik, kommunikativ qobiliyatlar, tashkilotchilik, tashabbuskorlik, o'z ustida ishlay olish kabi o'ndan ortiq sifatlarning shakllanishi talab qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tajriba-sinov ishlari davomida shu maqsadlar asosida bir nechta yo'nalishlarda ilmiy-amaliy izlanishlar olib borildi. Darslarda zamonaviy interaktiv o'yinlar, muammoli vaziyatlar, loyihalash, mustaqil izlanuvchanlik, axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari oshirildi. Har bir bo'lajak o'qituvchidan o'quvchilar bilan erkin va samarali muloqot qila olish, ularni rag'batlantirish, baholash, yaratgan muhitda pedagogik yetakchilik qila olish, hamkorlikda ishlash, kelajak kasbiy faoliyatga ijobiy motivatsiyani shakllantirish kabi qator vazifalarga katta ahamiyat berildi. Tajriba-sinov ishlarining mazmuni o'quv dasturlariga yangi modul va mashg'ulotlarni kiritishga, o'quvchilarda liderlik, jamoada ishlash, ijodiy fikrlash, xayotiy vaziyatlarni tahlil qila olish va har bir pedagogik holatga mos yondashuvni tanlashga qaratildi. Bo'lajak o'qituvchilar uchun amaliy mashg'ulotlar, seminarlar, treninglar, psixologik va metodik ko'nikmalarni kengaytirishga alohida e'tibor qaratildi. Shu bilan birga, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalari maxsus testlar hamda pedagogik monitoring orqali baholandi hamda natijalarga ko'ra, tarbiyalanuvchilarga alohida yondashuv va kerakli yordam ko'rsatildi.[1]

Tajriba-sinov ishlarida zamonaviy elektron resurslardan, turli elektron o'quv platformalaridan foydalanildi, o'quvchilarning mustaqil va ijodiy ishlashini tashkil qilish uchun doimiy interaktiv muhit yaratildi. Shuningdek, kasbiy o'sishni rag'batlantirish uchun doimiy ravishda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, kasbga yo'naltirilgan ochiq muloqotlar va o'zaro tajriba almashinuvi tashkil etildi. O'quv jarayoni davomida bo'lajak o'qituvchilar ijodiy ishlarni, yakuniy loyihalarni tayyorlash, g'oyalarni ifoda etish, professionallik mezonlariga tayangan holda dars ishlanmalari yaratish, kasbiy sifatlarni doimiy o'zlashtirish bo'yicha tizimli ishlarni

davom ettirdilar. O'qituvchilik faoliyati jarayonida yuzaga keladigan axloqiy muammolarni ham to'g'ri hal qilish, har bir vaziyatda samarali, to'g'ri yo'l tutish, o'zini va o'zgalarni baholash ko'nikmasini rivojlantirishga ham e'tibor kuchaydi.[2]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta'lim muassasalarida olib borilgan tajriba-sinov ishlari ko'rsatdiki, kasbiy sifatlarning tarkibiy qismlari mustahkam asoslar bilan shakllanadi, o'qituvchilar uchun zarur bo'lgan kasbiy o'sish omillari aniq belgilab beriladi va bu omillar o'z navbatida ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir qiladi. Bo'lajak o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun ularni turli tanlov va ko'riklarda, ochiq dars va konferensiyalarda ishtirok etishga undash, natijalarini baholash va rag'batlantirish amaliyoti yo'lga qo'yildi. Tajriba-sinov ishlari davomida kasbiy sifatlarni mustahkamlanishiga yordam beruvchi asosiy omillardan biri sifatida individual sifatlarni rivojlantirish, hayotiy qadriyatlarni shakllantirish, kasbga hurmat tuyg'usini kuchaytirish, pedagogik axborotlarni mustaqil izlab topish va tahlil qilish, ijtimoiy muhitga tez moslashish, o'zgaruvchan sharoitlarga tezda moslashish ko'nikmalarini tarbiyalash ta'kidlandi. Bo'lajak o'qituvchilar professional jarayonda o'z kasbiy xatti-harakatlari, nutqi, muomala va sadoqatini mustahkamlashga alohida ahamiyat berdilar. Pedagogik jarayonda, avvalo, kasbiy etikaga, so'z va harakat madaniyatiga, darslarni samarali tashkil eta olish, o'qitish strategiyalarini to'g'ri tanlay olish, o'qituvchilarni samarali baholash, bilimlarni mustahkamlash, murakkab pedagogik vaziyatlarni hal qila olish, hamkorlikda ishlay olishga qaratilgan ko'nikmalar o'rgatildi. Bilimlarni zamonaviy metodikalar asosida yetkazish, o'qituvchilarning qiziqishi va ehtiyojidan kelib chiqqan holda darslarni tashkil etish o'rgatildi.

Bundan tashqari, har bir bo'lajak o'qituvchi o'z kasbiy faoliyatida zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish, innovatsion ruhda yangilik kiritish, o'z ustida ishlash va doimiy o'qib-o'rganish, pedagogik faoliyatda zamonaviy axborot vositalarni qo'llash, ta'lim jarayonidagi o'zgarishlarga tezda moslashish, tanqidiy va

analitik fikrlashni rivojlantirishga ham katta ahamiyat qaratdi. O'quv jarayonida o'quvchilar va bo'lajak o'qituvchilarning mustaqil ishlashi, jamoaviy ishlarni amalga oshirishi, darslarni o'tkazish, o'z faoliyatini tahlil qilish va natijalar chiqarish uchun amaliy mashg'ulotlar, turli innovatsion loyihalarga jalb qilish, rolli o'yinlar va psixologik treninglar xalqaro tajribadan ham foydalanib, amalga oshirildi. Natijada, bo'lajak o'qituvchilar o'z bilim va ko'nikmalarini amaliy ravishda mustahkamlashga muvaffaq bo'ldilar va ta'lim jarayoniga har tomonlama puxta tayyorgarlik ko'rishdi. Tajriba-sinov ishlarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishida, ayniqsa, yangi metodik tavsiyalar, ilg'or pedagogik texnologiyalar, zamonaviy axborot-resurs markazlari, ilg'or tajribalarning o'rni muhim bo'ldi. Pedagogik jamoa va psixologlarning hamkorlikda olib borgan nazariy va amaliy ishlari natijasida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligiga bag'ishlangan ko'plab yangi dasturlar, yangi metodik vositalar ishlab chiqildi va amaliyotga joriy etildi. [3]

Tajriba-sinov ishlarining o'ziga xos tomoni shundaki, mavjud kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etishda tizimli yondashuv qo'llanildi. O'qituvchilar mustaqil izlanish olib borish, yangicha dars ishlanmalarini tayyorlash, yangi texnologiyalar bo'yicha malaka oshirish kurslarida qatnashish, malaka oshirish kurslari, seminar-treninglarda ishtirok etish, pedagogik tajriba almashinuvini yo'lga qo'yish orqali o'z ustida doimiy ishlab borishni odat qilishdi. Yakuniy bosqichlarda, talabalar o'zlarining kasbiy rivojlanishidagi asosiy imkoniyatlarni aniqlab olishdi, kasbga sodiqlik, pedagogik mahorat, zamonaviy bilimlar va metodik ko'nikmalar asosida o'z ustida ishlash, doimiy yangilanib turish, har bir pedagogik yangilik va modernizatsiyani o'z muntazam faoliyatiga tadbiq qilish qobiliyatini rivojlantirdi. Shu orqali bo'lajak o'qituvchilar tajriba-sinov yakunlarida bilim, ko'nikma va malakalarini amalda qo'llashga tayyor holatga keldi.[4]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy sifatlarni shakllantirish bo'yicha olib borilgan tajriba-sinov ishlari pedagogik jarayonning takomillashishiga, zamon talablari darajasida yuqori malakali, professional, mas'uliyatli, fidoyi, o'z ustida ishlay oladigan va jamiyat oldida mas'uliyatini his qiladigan mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qilib kelmoqda. Ushbu tadbirlar natijasida bo'lajak o'qituvchilar kasbiy jarayonda o'z bilim va ko'nikmalarini samarali uyg'unlashtirib, ta'lim tizimining mazmunan yangilanishiga, pedagogik ilg'or tajribalar rivojlanishiga va zamonaviy O'zbekiston ta'lim tizimi taraqqiyotiga o'z salmoqli hissasini qo'shmoqda. Shu bois, kelajak o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllantirish jarayoniga alohida e'tibor qaratish, pedagogik texnologiyalar va innovatsion usullarga asoslangan holda doimiy rivojlantirib borish har bir ta'lim muassasasining bosh maqsadi va zamoniy talabdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abduqodirov, A. (2019). "Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi ahamiyati." Zamonaviy Ta'lim, 4(2), 50-59.
2. Akramova, N. (2021). "Kasbiy ta'limda innovatsion metodlarni qo'llashning samaradorligi." Pedagogika va Psixologiya Jurnal, 12(3), 22-29.
3. Axmedov, S. (2018). "O'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning metodik asoslari." Oliy Ta'lim, 2(1), 63-71.
4. Boboxo'jayev, I. (2020). "Pedagog kadrlarni tayyorlashda amaliy mashg'ulotlarning o'rni." Ta'lim Taraqqiyoti, 5(2), 90-96.
5. Jalilova, G. (2017). "Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy sifatlarni shakllantirishda zamonaviy yondashuvlar." O'zbekiston Pedagogikasi, 2(4), 34-41.
6. Jo'rayev, Q. (2018). "Ta'lim jarayonida pedagogik innovatsiyalarning ahamiyati." Ilm va Taraqqiyot, 1(3), 80-87.
7. Komilov, R. (2022). "Bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlashda yangi tendensiyalar." O'zbekiston Respublikasi Oliy Ta'lim, 10(1), 10-19.
8. Madrahimov, I. (2020). "Oliy ta'limda kasbiy malakalarni shakllantirish texnologiyalari." Zamonaviy Pedagogika, 5(3), 48-54.